

TITOKZATOS ÓRIÁSOK

ÖT TONNA, HA DÜHBE GURUL...

HAJRÁ, ELEFÁNT?

ÉLET A LOMBERDÖBEN

TERMÉSZETTUDOMÁNYRÓL FIATALOKNAK 1989. V. ÉVFOLYAM

13--14. oldal

16--17. oldal

24. oldal

3

MÁRCIUS

ÁRA: 20,- Ft⁰

Dupla Süni májusban

Felhívjuk olvasóink figyelmét, hogy a Süni áprilisi száma technikai okokból kimarad. Helyette májusban összevont, 64 oldalas lap fog megjelenni.

Rajzok a természetről

Talán egyetlen olyan kedves állat sem él a Földön, amelyről ne küldtek volna rajzot a budapesti XVIII. kerületi gyerekek az Asztalos János Úttörőház kiállítására. Belőlük hármat Galéria rovatunkban, a 29-ik oldalon mutatunk be.

Megszállott gyerekek kerestetnek

Figyelem! Megszállott gyerekek kerestetnek! Úgy is írhatnánk: mániákus gyerekek! Olyanok, akik szenvedéllyel kutatnak vagy megfigyelnek valamit, tehát akiket nagyon, de nagyon érdekel valami ebből a mi csodálatos élővilágunkból. Hogy ez a valami növény vagy állat, esőcsepp... vagy akármilyen... szóval jelentkezzenek ezek a szenvedélyesen kutató, megfigyelő, kísérletező gyerekek!

Cím: **Magyar Televízió, Kuckó**, Budapest, 1810.

A januári számunkban megjelent Loro Park kedvenceiről sokan írtak leveletekben és kértetek, hogy ha lehet mutassunk be még egy papagájprodukción. Hát, íme a kerékpározók egyike!

(Az érdekesebb srácokról hírt ad a Süni is!)

Szaporulat Kecskeméten

Húsvétkor nyitja meg kapuit a télen zárva tartó Kecskeméti Vadaspark. A látogatók több, a zárva tartás idején született aprósággal találkozhatnak, így sarki róka és borzkölyök, muflon, őzgida és dámszarvasborjú, bengáli tigriskölyök és medveboc is várja az érdeklődőket.

Műsorváltás

A tavaszi szünetben megváltoztatja műsorát a budapesti Planetárium. A

felső tagozatos és a gimnazista diákok kedvéért április 3--9. között naponta öt előadásban játsszák három legérdekesebb ifjúsági műsorukat. A Nap családja, Az élet bolygója: a Föld és a Földről a csillagokig című filmeket.

A kertészet története

A kertészet története Magyarországon címmel új állandó kiállítás nyílt a Magyar Mezőgazdasági Múzeumban. A látogatók fotók, dokumentumok és eredeti tárgyak segítségével ismerhetik meg a hazai

kertészet (gyümölcs- és zöldségtermesztés, díszkertkultúra és gyógynövénytermesztés) fejlődését. Külön részt szentel a kiállítás a kertészeti szakirodalomnak, szakoktatásnak. A Vajdahunyadvár barokk szárnyában támpontot kaphatsz az egészséges táplálkozás, egészséges életmód kialakításához is.

A kertészet hazai történetének bemutatásával a múzeum befejezte azt a nagyarányú munkát, amelyet a teljes belső felújítással és valamennyi kiállítás átrendezésével 1981-ben megkezdett.

Titokzatos óriások

Az ember még ma is fedez fel új, számára eddig ismeretlen állatfajokat. Az elefántot azonban már évezredek óta ismeri.

Meg kell hagyni, furcsa is lett volna, ha elkerüli figyelmét. Mégis, vállalkozó szellemű kutatók szorgalmas és gyakran kalandos munkája jóvoltából még ma is egymás után kerülnek nyilvánosságra a megdöbbentő felfedezések az óriások rejtett életéről.

Az afrikai Mount Elgon hegység lakói hosszú ideje tudják, hogy a környékbeli ormányosok gyakran felkeresik a Kitum-barlangot, és ott, a Föld sötét gyomrában töltenek egy-egy éjszakát.

Hogy mit keresnek ott, azt senki nem tudta megmondani, mígnem egy angol kutató elhatározta, hogy utánajár, mi lehet az oka ennek az elefántoktól meglehetősen szokatlan viselkedésnek.

Összesen öt hónapot töltött a hegy belsejében, mire sikerült megfigyelnie, lefilmeznie a „barlangász” elefántokat, és megfejtene a rejtélyt: a vastagbőrűek sőt bányásznak a föld alatt! Lévén a környék éghajlata rendkívül csapadékos, az eső mélyen a talajba mossa az állatok számára létfontosságú ásványi anyagokat, ezért kénytelenek a barlangból beszerezni.

Az igazi szenzációs felfedezés azonban csak ezu-

tán következett. Megfigyelés közben a tudós rádőbönt: az elefántok éjszakáról éjszakára mélyítik az üreget!

Nincs könnyű dolguk, hiszen a vaksötétben a szemüknek nem sok hasznát veszik. A csordavezető az ormányával tapogatózva, óvatosan rakosgatja előre oszloplábait, a többiek pedig — valószínűs cirkuszi mutatvány — egymás farkát fogva követik! Amikor elérték a barlang mélyét, agyaraikkal nagy darabokat pattintanak le a sötetalmú kőzetből, és megeszik. Agyaraik ugyan jócskán lekopnak ettől a bányászkodástól, az üreg viszont hetente egy köbméterrel lesz nagyobb.

Ilyen munkatempó mellett körülbelül százezer év kell egy ekkora barlang kiásásához. De mivel a Mount Elgon jó néhány millió éve a helyén áll, az afrikai elefántok pedig kétmillió esztendeje léteznek, könnyen lehet, hogy az egész barlang az ő munkájuk eredménye.

Az afrikai elefántot sokáig szelídíthetetlennek tartották. Ám egy skót zoológus húsz évet töltött tanulmányozásukkal, és ez alatt olyan közeli kapcsolatba került a vadon élő óriásokkal, hogy némelyiküket meg is érinthette. Még évek múlva is megismerték az elefántok, amikor újra Afrikába látogatott. Ma már azt is tudjuk, hogy a legendás karthágói hadvezér, Hannibál is afrikai elefántokkal kelt át az Alpokon.

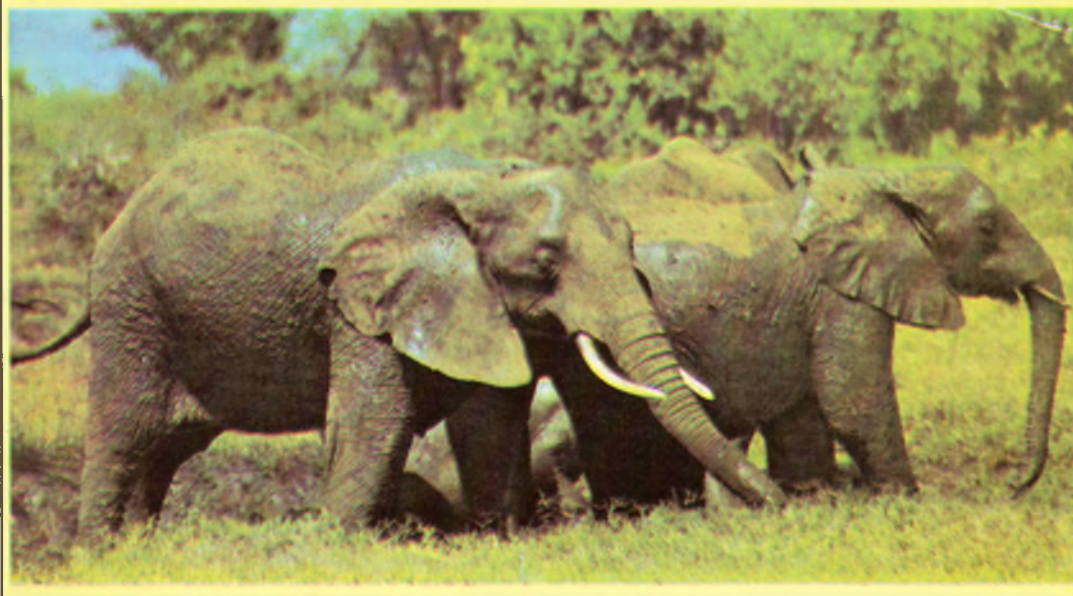
Sokáig megfejtetlen volt az a titok, hogyan teremtenek kapcsolatot az egymástól több kilométerre szétszóródva gelelésző elefántcsordák. Erről is a

legutóbbi évek kutatásai lebbentették le a fátylat: infrahangokkal, akárcsak a bálnák a nyílt tengeren! Ezek a hangok olyan alacsony rezgésszámúak, hogy az emberi fül nem képes felfogni őket. Mi csak az elefánt homlokának rezdülését láthatjuk, fajtársai azonban akár húsz kilométerről is meghallják ezt a „suttogást”. Évről évre jobban megismerjük ezeket a titokzatos óriásokat, ám számuk folyamatosan csökken az orvadászat és az élettér szűkülése miatt. Ha nem tanuljuk meg időben becsülni őket, lehet, hogy mire mindent megtudunk róluk, már csak emlékezhetünk rájuk.

MIRTSE ÁRON
(„das Tier” nyomán)

MTI. Harald Lange és Jozef Vagner felvétele

ÖT TONNA, HA DÜHBE GURUL...

...akkor bizony nem szállhat vele szembe senki, legfeljebb egy másik elefánt! Ilyenkor aztán dübörög a föld, csattognak az agyarak, amint a két monstrum hangos trombitálás, gurgulázás közepette összecsap. Komoly küzdelem ez, amely akár az egyik fél halálával is végződhet.

De vajon mi készíti az egyébként oly békés óriásokat erre az örült tombolásra? Az elefántok ismerői musth-ként emlegetik ezt az évente ismétlődő dühöngést, ami a felnőtt elefántbikára jellemző és hormonok hatására jelentkezik. Minél idősebb a bika, annál tovább tart.

A musth külső jele az elefánt halántékmirigyéből szivárgó sűrű, erős szagú folyadék, na meg az agresszivitás. A bika ilyenkor — természetesen — a nőstények iránt is jobban érdeklődik, és a szó szoros értelmében még az élő fába is beleköt. Nem is mer vele ilyenkor kikezdeni még a vetély-

társa se! — hacsak nincs az is éppen musth-ban. Nem csoda hát, hogy a legtöbb állatker kétyszer is meggondolja, tartson-e elefántbikát. Nem éppen kellemes meglepetés, ha egy addig szelíd állat se szó, se beszéd, váratlanul nekiront a gondozójának. Márpedig a számok beszélnek: az elefántbikák több súlyos balesetet okoztak már az állatkeretekben, mint az összes macskaféle együttvéve! Az ázsiai elefántidomítóknak, a mahoutoknak valamivel könnyebb a dolguk. Ott állandóan kéznél van egy megbízható, szelíd elefánttehén, ezek segítenek lecsillapítani a morcos óriást. De a mahoutok sem szeretik kihívni maguk ellen a sorsot, ezért a dolgozó elefántbikát a musth idejére felmentik a munka alól.

— mirtse —

Norman Myers felvétele

HAJRÁ ELEFÁNT!

Ez aztán a meces a javából! A labda valódi, a pázsit is olyan, mint másutt, a játékosok azonban csak tízen vannak — igaz, ez a tíz összesen negyven lábón kergeti a bőrt. Ők ugyanis elefántok, a színhely pedig Thaiföld, ahol minden évben a legnépszerűbb látványosságok egyike a Chieng Mai-i focizó elefántok országos turnéja. Az 1400 kilométeres utat az óriások a saját „aranylábaikon” teszik meg, részint mert megfelelő közlekedési eszköz nem áll rendelkezésükre, részint pedig, mert egy jó erőben lévő elefántnak igazán semmiség a napi nyolevan kilométeres gyalogtúra.

Kiemelkedő sportteljesítményük díjazása nem éppen fejedelmi. A csekély belépődíjból csupán a maguk és gazdáik ételmezésére futja. Hogy miért csinálják mégis? A válasz lehangoló: szűkségből.

Thaiföld utolsó elefántjainak léte ugyanis veszályban forog. A lakosság növekszik, ellátásához egyre több mezőgazdasági területre van szükség. A maradék őserdő hamarosan nem lesz elegendő az állatok számára, hiszen egyetlen óriás naponta két mázsza zöldfélélt fogyaszt el.

A motorizáció, a korszerű szállítóeszközök lassan, de biztosan a dolgozó elefántokat is megfosztják a „kenyerüktől”. A thaiföldiek azonban nem hajlandók lemondani az elefántjaikról. Számukra az ormányosok nem csupán természeti kincset jelentenek: náluk az elefánt szent állat, nemzeti szimbólum — nem véletlen, hogy még országuk térképét is elefántfejhez hasonlítják. De ha nem tudja eltartani őket sem a vadon, sem a munka, akkor új megélhetést kell keresni a vastag bőrűek számára. Ezért álltak össze a thaiföldi „elefántosok” kisebb-nagyobb csoportokba, és valóságos cirkuszi produkciókkal, a Chieng Mai-i csapat focimeccseihez hasonló bemutatókkal vívják ki a közönség elismerését. A Sri Lanka-i, azaz a ceyloni elefántok helyzete sem rózsás éppen, bár nem ennyire kétségbeesítő. Itt ma is minden az ormányosokon múlik. A hegyi fakitermelő helyek járhatatlan ösvényein ők cipelik, vontatják a rönköket, ők rakják fel a teherautókra, és a fűrésztelepeken „kollégáik” szedik le. Nem csoda hát, hogy itt az elefántvezetők, a mahoutok jól kereső embereknek számítanak. A jól végzett munka jutalma a délutáni fürdés: ilyenkor az elefánt és gazdája együtt lubickol a folyóban.

Egy képzett, dolgozó elefánt 25--30 vezényszót ért, és gazdájával olyan tökéletes összhangban tevékenykedik, hogy még „rükvercelni” is tud! Ilyenkor a mahout ugyanúgy irányítja, mint a teherautó vezetőjét a kocsikísérő. Kiképzésük három-négy évet vesz igénybe, és persze nem újszülött korban kezdődik. Az elefántborjú lassan nő, emiatt a mahoutok szívesebben fognak vadon született, 10 év körüli fiatal példányokat, amelyek a szelíd elefántok segítségével könnyen emberhez szoktathatók. Csakhogy ilyenkor mindig eggyel kevesebb marad a vadonban! A ceyloni elefántokat az elefántcsontért való orrvadászat kevésbé fenyegeti, mint a többieket, mivel csak minden tizedik bikának van agyara. De még így is veszélyben van a vadon élő állomány, márpedig — mivel fogságban tenyészteni őket nem egyszerű — csak tőlük várhatjuk a faj fennmaradását. Ezért ma már egész Ázsiában tilos vadászni a maradék elefántokra. Elgondolni is rossz, milyen üres lenne nélkülük a világ!

M. Á.
(das Tier nyomán)

A GÖNDOLKODÓ
EMBER
TUDJA,
HOGY
CSODÁK
NINCSENEK,

CSAK
CSODÁS DOLGOK
AZ ÁPISZNÁL!

ÁPISZ VEVŐSZOLGÁLAT: 179-999

Tavaszi növények

Téltemető (*Eranthis hiemalis*)

A legelső tavaszi növényünk. Mediterrán éghajlaton őshonos. Közép-Európában főleg telepítve található. Enyehe teleken már februárban virágzik. Napfényes időben a János-hegy környékén és a dunántúli dombok déli lejtőin már messziről magára hívja a kirándulók figyelmét, sokszor még a hó alól kibújó virágaival.

Kökörccsin (*Pulsatilla*)

A kökörccsin két legismertebb faja: a fekete-bíbor színű fekete kökörccsin és a kékeslila virágú leánykökörccsin. A meleg déli lejtőkön, sziklagyepéken, homokbuckákon már a kora tavaszi nap előcsalogatja a selymes-puha bimbókat. Virágzás után a szára megnyúlik és kialakul a bojtos terméscsoport. Szőrbóbitás magvait a szél meszszire repíti.

Madártej (*Ornithogalum*)

A madártej nemzetség tagjai apró vagy közepes termetű, hagymás növények. Tömegesen találhatók a kora tavaszi parlagokon, akácosokban, erdőirtásokon. Csillag alakú fehér virágai estére becsukódnak. Szárazságtűrő, ezért sziklakertekbe is ültethető.

Tavaszi hérics (*Adonis vernalis*)

A tavaszi hérics latin nevét a görög mitológia férfi szépségideáljáról kapta. Élénksárga színben virító növény. Száraz, köves lejtőkön, homokos legelőkön fordul elő. Gyógynövény, erősen mérgező, védett.

Tyúktaréj (*Gagea*)

A tyúktaréj erdőkben, csalitos helyeken, gyümölcsösökben termő, apró, hagymás növényke. Sárga virágai márciustól kezdve nyílnak.

Keserű vidrafű (*Menyanthes trifoliata*)

A vizenyős területeken nyíló, gyökértörzsű, évelő növény virágai fürtösvirágzatban csoportosulnak. Színe lilásfehér. Fontos, de egyre ritkuló gyógynövény. Leveleiből étvágygerjesztőt készítenek.

Veronika
(*Veronica*)

A nemzetség tagjai a tárncsfélék családjába tartozó, apró, halványkék virágú növénykéek. Az egész országban megtalálhatók. Gyümölcsösökben, kertekben, szántóföldeken elszaporodva gyomnövényé válhatnak.

Korai kankalin
(*Primula vulgaris*)

A korai kankalin márciusban, de sokszor már az enyhe téli hónapokban is virágzik. Nagyon rövid szára miatt száratlan kankalinnak is nevezik. Virágai kénsárgák, sok nektárt tartalmaznak, ezért a méhek szívesen látogatják.

Indás infú
(*Ajuga reptans*)

Az indás infú erdőkben, magas hegyi réteken gyakori növény. Virága kék színű, az ülő virágok kettő-négy virágú álörvben vannak, az álörvek füzérbe rendezettek.

Törpe nőszirm
(*Iris pumila*)

A törpe nőszirm alacsony száron virító virágai valamikor összefüggő szőnyegként borították a Pest környéki dombok sziklás, füves lejtőit. A sárga, fehér, lila virágok áldozatul estek a turisták virággyűjtő szenvedélyének, mára már megritkult az állomány. Védelemre szoruló növény.

Japánbirs
(*Chaenomeles japonica*)

A japánbirs dísznövény, az almafélék alcsaládjába tartozik. Tövises cserje, vöröslő virágai csomókban állnak. Az egyik legrégebbi kerti növény. A nem túl száraz, napos helyet szereti.

Csipkerózsa
(*Rosa canina*)

Erdőszélek, cserjések, agyagos, köves lejtők gyakori növénye. Megjelenése már a közelgő nyarat idézi. Áltermése a csipkebogyó, amelyet gyűjtenek, fontos gyógynövény, gazdag C-vitamin-forrás, de, A-, B-, K-, P-vitamint is tartalmaz.

ADAMASKI SAROLTA
A szerző felvételei

Az első, szerény tavaszhírnök, a tavaszi tözike. Száraz, füves hegyoldalak „bundás” virága a körörcsin. Adamski Sarolta felvételei

TAVASZI SZÍNVARÁZS

Március van, engedett a tél kemény szorításából, hiszen lejárt már az ideje. Olvadozik a hideg fehérség, ami eddig uralta a tájat, s hamarosan erdőn-mezőn végigszalad virághímes pompájával a Tavasz.

De hogyan? Megfigyelted-e már, hogy hogyan ébred, színeiben hogyan újul meg évről évre a Természet? A tavasz első hírnökei a törékeny hóvirág és a tavaszi tözike. Gyakran már februárban megjelennek, ilyenkor a hóból állnak ki harang alakú fejecskéik. Színük fehér — hiszen ekkor még hideg van, kevés a napsugár —, nem telik többre tőlük. Éppúgy, mint a Mecsek kedves korai virágától, az illatos hunyortól sem. Áttelelő levelei alatt alig venni észre zöldes-fehér szirmait.

De hamarosan megjelenik egy új szín, a sárga. Füves hegyoldalakon, erdei tisztásokon keresd, és biztos rálelsz a kankalin kénsárga virágaira: (A monda szerint a kankalinvirág gazdját elrejtett kincsekhez vezetheti.) Vele egy időben és

egy helyen nyílik a ritkább és védett tavaszi hérics. Mint sok kis napocska, úgy ragyognak ki a szirmai a fűből. Ám nemcsak a földről, hanem az erdőben sétálva néhány bokorról is rád nevet a sárga. Szinte az első igazi napsütésre virágba borulnak a húsos som bokrai is. Jegyezd meg, hol láttad őket, mert ősszel érdemes újra arra járni, és piros, húsos termését megdézsmálni. Finom dzsem, szörp is készíthető belőle.

Alig néhány nap, és lám itt a kék. Ki ne ismerné az ibolyát, ami nemcsak színével, hanem illatával is megörvendeztet. Ki az erdőbe ilyenkor, Édesanyád első virágcsokráért! Annál is inkább, mert a kék más virágokkal is bemutatkozik. Hasonlít az ibolyához a májvirág és a kis télizöld, ami nevét öröközöld, télen is díszlő leveleiről kapta. Hegyoldalakon, gyepfoltokon a fürtös gyöngyike kerül szemed elé, és a kedves molyhos-bundás körörcsin. Ne szakítsd le, mert védett, csak gyönyörködj szépségében!

Újabb hét, és ha ismét ellátogatsz az erdőbe,

A japánbirs virágai szinte lángholnak a levelek között

A japáncseresznye ágai ki sem látszanak a virághalom alól. A szerző felvételei

vagy végigsétálsz a kertek mellett, már nem egy új színnel, hanem a színek forgatagával találkozhatsz. Az erdőben a rózsáslila odvas és ujjas keltike szinte szőnyeget alkot egyes helyeken, itt is, ott is piroslik a tavaszi lednek. Virágai később megkékülnek, akár a pettyegetett tüdőfűé, amit a népi gyógyászat régóta használ tüdőbaj, rekedtség ellen. És újra itt a sárga és a fehér is, hiszen már virágba borultak a vadcserezsnyefák.

A kertekben még nagyobb a színgazdagság. Ilyenkor nyílnak a hagymások, a piros tulipánok között a sárga nárciszok, kék jácintok. A fehér, rózsaszín virágok elborítják a gyümölcs- és dízfákat, és ha ágaik alá állsz, minden más zajt elnyom a méhek átható zümmögése.

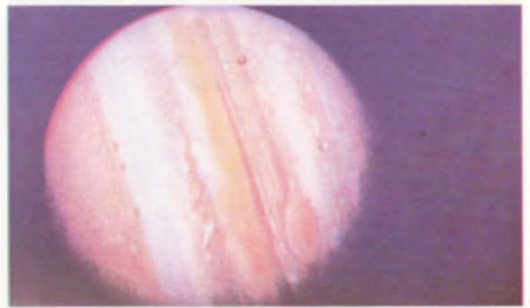
Nézz hát körül erdőn-mezőn, a kertekben, hadd mutassa meg egyik arcát — a színek varázsában — a Tavasz!

KOC SIS ZSUZS ANNA

A NAPRENDSZER ÓRIÁSA

Galilei bemutatja távcsövét és rajzát a Jupiterről és holdjairól. National Geographic reprográfia

A Jupiter és felhősávjai. A bolygó előtt az Io nevű holdja látható. The Atlas of the Solar System felvétel

Az óriásbolygó kavargó felhői és a hatalmas Vörös Folt. The Atlas of the Solar System felvétel

A Jupiter bolygót a Naprendszer óriásának nevezzük, hiszen ebbe a hatalmas égtestbe 1320-szor férne bele a Föld. A Jupiter olyan messze van a Naptól, hogy erre a távolságra ötször lehetne rámérni a Föld--Nap távolságot.

Feltűnő fényessége és lassú mozgása miatt már az ókorban is nagy figyelemmel kísérték. Az egyiptomiak Ozirisznek nevezték, a Jupiter nevet a rómaiak adták neki.

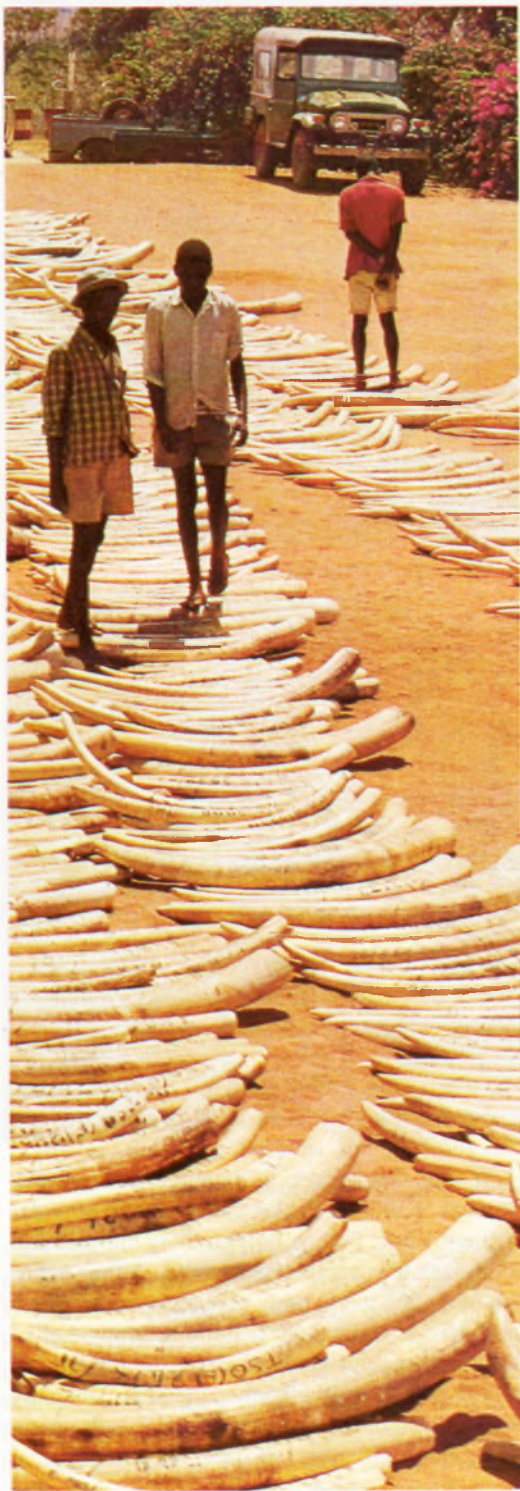
Amikor 1610-ben Galileo Galilei saját készítésű távcsövét a Jupiterre irányította, a bolygó mellett apró csillagokat vett észre. Hamarosan rájött azonban, hogy a kis fényes pontok nem csillagok, hanem a bolygó négy legfényesebb holdja. Ezek a holdak már kis távcsövön keresztül is jól láthatók, sőt, néhány nap alatt azt is észrevehetjük, hogy a bolygó körül keringenek. Ha napról napra megnézzük a Jupiter holdjait, látható lesz fokozatos elmozdulásuk. Időnként a négy hold a bolygó egyik oldalán gyűlik össze, máskor an-

nak két oldalán helyezkednek el. Érdekes a holdak helyzetét lerajzolni, mert így hamarosan kiderül, hogy nem egyforma sebességgel keringenek a Jupiter körül.

Ma már a Jupiter 16 holdját ismerjük, de sok adatot gyűjtöttek a tudósok magáról az óriásbolygóról is. Jól ismertek sokszínű, örvénylő gázfelhői, amelyeket a hatalmas szélviharok okoznak. Különleges alakzata a változó árnyalattú Nagy Vörös Folt. A bolygó főleg hidrogénből áll, összetétele a Napéhoz hasonlít. Ahhoz azonban nem elég nagy, hogy eléggé összehúzza a hidrogént és csillagként héliummá „égesse el”.

A Jupiter márciusban késő este a délnyugati égbolton a Bika csillagképben található meg. A Nap után hat órával nyugszik. Tőle északra négy holdátmérőnyire egy vörösös fényű égtest, a Mars látható.

Kisebb-nagy

Elefántagyarok Daphne Sheldrich felvétele

Agyarnak a nagymértékben meghosszabbodott és az állatok szájából feltűnően kiálló metsző- vagy szemfogakat hívjuk. Közismert például, hogy a felső állkapocs metszőfogaiból kialakult agyara van az elefántnak. Ez a fog az afrikai elefántnál a két-két és fél méter hosszúságot és akár a 60 kilót is elérheti.

Az elefánton kívül azonban számos más állatfajnál is található a szájból kimeredő vagy ívesen kigömbülő agyarak. Elsősorban a vaddisznók fejét ékesítik ilyenek. Az afrikai varacskos disznónak olykor hatalmas, felfelé kunkorodó agyarpárjai vannak, amelyet a felső és az alsó állkapocs metszőfogai alkotnak. Ez a disznó agyarait elsősorban arra használja, hogy feltúrja vele a kemény talajt gumókért és gyökerekért, de az így napvilágra került lárvákat és férgeket is szívesen elfogyasztja. A kis termetű, tömzsi amerikai pekárik szájából viszont rövid de éles agyarcskák merednek felfelé, amelyek a felső állkapocs szemfogaiból alakultak ki. Evvel a késéles, veszedelmes fegyverrel a kis állat súlyos sebeket tud ejteni ellenfelein.

Egészen furcsa agyaraik vannak a celebessi babilusszának. Ennek felső szemfogai ugyanis átfúrják az orrhátat és ezután hatalmas félkört képezve a homlokcsontig görbülnek vissza.

A víziló szintén jól fejlett agyarakkal rendelkezik, amelyek az alsó állkapocs szemfogaiból és középső metszőfogaiból képződtek. Ezek az agyarak azonban csak akkor láthatók, ha az állat kitérte a száját, mert csukott szájnál a húsos felső ajaklebenyek eltakarják azokat. Furcsa módon néhány szarvasféle (pézsmaszarvas, vízió, kancsil, patkányó) szájában is található rövid, lefele irányuló agyarpárok.

A ma élő ragadozók között nincsenek agyarasok, de a közelmúltban, a jégkorszak közepe táján még élt a kardfogú tigris, amelynek felső szemfogai hatalmas tépő-agyarakká fejlődtek, és messze kinyúltak a szájából. Egy valódi agyaras a nagytestű, robosztus külsejű rozsmár, amelynek a felső szemfogakból kialakult hatalmas, hosszasan lenyúló agyaraik vannak. Ezek elsősorban a táplálkozás fontos eszközei, mert a partközeli tengerfenéken ezekkel túrják fel az iszapot és

yobb agyarak

Viziló. Kaczur Pál felvétele

Varaescos disznó. Volkmar Wentzel felvétele

Rozmár. Carleton Ray felvétele

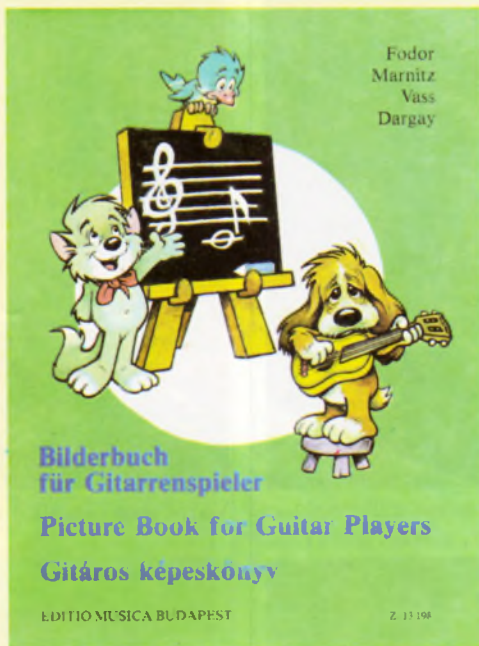
Elefánt. Eckhard Schulz felvétele

tépi fel a talajt borító sűrű növényzetet, hogy rákokat, kagylókat stb. zsákmányoljanak. Látszólag teljesen eltér az eddig ismertetett páros agyartípusoktól a messzi északi tengerek egyik lakójának, a narválnak az agyara. Ennek a hat méter hosszú, világos színű, de fekete foltokkal tarkított bőré gömbölyű fejű cetnek a szájnílása felett ugyanis csak egyetlen két és fél méter hosszú, csavaros szerkezetű agyar mered

előre. Ez egyedülálló jelenségnek tűnik az agyarasok között (hiszen az agyar rendszerint páros), de csak látszólag az, mert a koponya vizsgálatából kitűnik, hogy ez a kissé balra fekvő agyar sem más, mint egy páros agyar egyik fele, mert a másik fél teljesen elcsökevényesedett, így nem tör elő a bőr alól.

MENDLIK GYULA

Új kották gyerekeknek

Zongoristáknak:

KEZDŐK ZONGORAMUZSIKÁJA sorozat — TELEMANN	39,-Ft
KEZDŐK ZONGORAMUZSIKÁJA sorozat — COUPERIN	39,-Ft
MAGYAR SZERZŐK KÖNNYŰ ZONGORADARABJA	43,-Ft
Papp Lajos: MESEKÉPEK — zongorára kezdőknek	29,-Ft
Takács Jenő: KÖZEL S TÁVOL MUZSIKA — 21 könnyű zongoradarab	39,-Ft

Cimbalomra:

Gerencsér Ferenc—Szeverényi Ilona: CIMBALOMISKOLA	44,-Ft
---	--------

Gordonkásoknak:

David Popper: TIZENÖT KÖNNYŰ GYAKORLAT Op. 76/I	34,-Ft
REPertoire ALBUM gordonkára és zongorára	49,-Ft

Gitárosoknak:

Fodor F. — Marnitz Zs. — Vass V. — Dargay A.: GITÁROS KÉPESKÖNYV	39,-Ft
--	--------

Furulyásoknak:

Sugár Rezső: SZONATINA két szoprán- és egy altfurulyára	25,-Ft
---	--------

Klarinétosoknak:

Kovács Béla: KLARINÉTOZNI TANULOK 2.	56,-Ft
--------------------------------------	--------

A hirdetésünkben felsorolt kották megvásárolhatók a budapesti és a vidéki kottaüzletekben.

ISMERETLEN ISMERŐS

Rózsa János filmje

Főszereplők: **Halász Jutka** és **Szabó Dani**

Egy furcsa körülmények között Földünkre érkezett kisfiú és egy színésznő barátsága — **Bródy János** dalaival

Bemutató: március 2.

Objektív Filmstúdió Vállalat

Élet a lomberdőben

Egyetlen nagy lomblevelű fa tavasszal és nyáron naponta több száz liter vizet párologtat a légkörbe! Az összefüggő erdőségek alapvetően befolyásolják az éghajlatot és a természetes vízgazdálkodást.

Egyetlen tölgyfa, gyökerétől a koronáig, mintegy 300 állatfaj életlehetőségét biztosítja. Ott hont és táplálékot nyújt a rovarlárvák és hernyók tömegének, amelyek viszont a madarak, puhatestűek, apróbb emlősök élelmévé válnak. A fán az egymástól függő fajták láncolata alakul ki.

A magas, lombos fák tövében és oltalmában tenyésznek a fás szárú növényfajták, például a törzsre kapaszkodó lonc és repkény, valamint a mogyoró- és galagonyabokrok. A talajközeli lágyszárú növények élnek rövidre szabott életüket a kora tavaszi hónapokban, amíg elegendő fényhez és hőhöz jutnak. Nyáron a fák dús lombja már elzárja előlük az éltető sugarakat. A

hóvirág, a kankalin és a harangvirág a télutón szökken virágba, de néhány hét múltán el is tűnik. A lombos fák többsége tavasz elején virágzik, majd barkát növeszt. A hímport a szél hordja szét és végzi a megtermékenyítést. Kivételesen egyes később virágzó fajta, mint a hárs- és a gesztenyefa képez. Beporzásukról a rovarok gondoskodnak.

Az alacsony növesű páfrány- és mohafélék, továbbá a gombák az erdők nyújtotta árnyékot és nedvességet kedvelik, amely megakadályozza kiszáradásukat.

Tavasszal a növények újjászületése az állatvilág ébresztését is jelenti. A hosszú tél után a kisebb élőlények mellett az őzek, a szarvasok, a vaddisznók és a mókusok is a friss hajtásokkal táplálkoznak.

A lomberdő élete ősszel és télen sem szünetel. Az őszi avart a férgek megemésztik és hasznos táppal dolgozzák át. A fák odvai a hideg téli

napokban rovarok, madarak, kisemlősök menedékei. A fakéregben hernyók vájnak apró alagutakat.

A kiszáradt fák sem haszontalanok, mert egy sor élő szervezetnek a tenyésztelepei. A gombáknak, hangyáknak, bogaraknak fontos szerep jut a pusztult szövetek gyors lebontásában és abban, hogy a tápanyagok mielőbb visszajussanak a talajba. Sajnálatos, hogy a lomerdők, amelyek valamikor az északi félteke mérsékelt égövében: Közép-Európában, Kelet-Ázsiában, Észak-Amerikában nagy kiterjedésű területeket foglaltak el, ma kipusztulóban vannak, vagy már nem is léteznek. Talán csak Kínában és Észak-Amerikában található még nagyobb lomerdők. Másutt a termőföldre éhes civilizáció irtásai és mérgező vegyi anyagai megölték a bükkösöket, tölgyeseket, gesztenyéseket, nyíreseket és a velük szoros együttlésben lévő növényeket és állatokat megfosztották életlehetőségeiktől.

LIPINSZKY KÁROLY

Jiri Brunik és Jan Vanek felvételei

... és ne felejtsetek el a fogmosást!

A Hófehérke extra gyermekfogkrém

rendszeresen használva
kedvezően csökkentheti a fogínyvérzést,
és hatékonyan elősegítheti
a fogágybetegségek megelőzését.
Ez elsősorban a szervesen kötött
fluornak és nyomelemeknek
köszönhető. Klinikailag tesztelt.

**Gyermek- és ifjúsági könyvek, kazetták,
tudományos-fantasztikus irodalom
nagy választékban!**

Vásároljon a Móra Kiadó
könyvesboltjaiban:

Budapest 1065
Bajcsy-Zsilinszky út 27.
Telefon: 314-512

Budapest 1056
Belgrád rakpart 19.
Telefon: 382-725

A jávai makakó

A jávai makakó (*Macaca fascicularis*) Magyarországon nem tartozik az igazi állatkerti ritkaságok közé.

Csaknem minden állatbemutatóban látható, s bizony nem ritkan meg az állatkereskedések kínálatában is fellelhető. Az azonban, hogy mégis szerepel a magyar állatkerti ritkaságait bemutató sorozatunkban, meg sem veetlen, mivel a kép egy fogásban igen-igen ritka alfajt ábrázol.

A faj Délkelet-Ázsia és az azt körülvevő szigetek egy részén él. Számos, egymástól többkevesebé különböző alfaja ismert, am rendszertana kielégítően meg nem tisztázott. Erdei faj, kedveli az őserdőket. Általában sík vidékeken él, nem hatol fel a hegyeken nagy magasságokig.

Csoportállat, a csapat tagjainak száma 14 és 70 között van. Táplálékában nem válogatos, a növényi eledel mellett nem kevés gerinctelen és gerinces állatot is elfogyaszt. Az angol szakirodalomban „rákevények” nevezik, mert egyes példányai nagyon gyakran halásznak rákokat.

A Föld egyes részein a jávai makakót szentként tisztelik. Ott bántalmazásuk, esetleg megölésük főbenjáró bűnnek minősül. Különösen nagy „majomkultusz” van Jáván.

A jávai makakó állatkerti tartása nem különösebben nehéz, táplálása viszonylag egyszerű, a hidegre sem érzékeny, ellenben, mivel nagyon mozgékony, a tágas ketrecet megköveteli magának.

(A fotó a jászberényi Kultúrpark állatkertjében készült.)

KOVÁCS ZSOLT
A szerző felvétele

Kígyófejű virág

A képen egy különös nevű virágot, a kígyósziszt láthatod. A növény az érdeslevelűek (*Boraginaceae*) családjának megfelelően, tetőtől talpig szúrós sertékekkel, szőrökkel borított. Kétéves, azaz az első évben csak leveleket hoz, tölevélrózsával telet, és a második évben nevel virágot, termést, majd elpusztul. Virágáról kapta a nevét: a bibe a sziszegő kígyó kétágú nyelvéhez hasonlóan mered ki a pártából. Nemetsegeve, „Echium” is erre utal: Echisz görögül kígyó. (Német neve „Natternkopf” — sikkőfej.) A középkori gyógyszerzat kígyómarás ellen használta a hasonlatossága miatt.

Több faj él Földünkön, a legelterjedtebb a terjőke kígyógyisz (*Echium vulgare*). Szára egy méternél is magasabb lehet, levelei lándzsásak, virágai füzében állnak. Valóban van gyógyhatása, virágos hajtása cseranyagokat és baktériumokat tartalmaz. Teája bélfertőzés, hurut ellen jó.

Rendkívül sokféle változata létezik, csak virágszínben hétféle variáció. Elterjedésében az ember is szerepet játszott, bizonyított példák, hogy Észak-Amerikába az ember hurcolta be. Előhelye iránt tökéletesen igénytelen, utak, vasúti töltések mellett, homokpusztákon, hegyi réteken, nedves legelőkön egyaránt megtalálható. Magyarországon is olyannyira közönséges, hogy a gyomok közé sorolják.

Bár mutatós, szép növény, leszállításával vigyázz, mert ha nem is harap meg mint a kígyó, alaposan megszurhat!

KOCSIS ZSUZSANNA

Miért veszélyes a nyers sertéshús?

Szerencsére az állattartók többsége tudja, hogy a macska nem ehet nyers sertéshúst. (Persze a kutya sem!) Azt már kevesebben tudják, hogy miért nem, milyen betegséget okoz.

A kört már a múlt században ismerték, de a veszetség egyik formájának tartották, ezért használják ma is az álveszettség nevet. Hivatalos elnevezése Aujeszky Aladárra utal, aki felfedezte és elkülönítette a veszetségtől. Vírus okozza, amely a sertés légútjában tünetmentesen évekig jelen lehet. Ebben az esetben csak vizsgálatlaltal mutatható ki. Az ilyen állat húsa (első sorban a légső és a tüdő) nyersen megfertőzi a macskát. A betegség lappangási ideje háromhat nap. Kezdetben a bágyadság, levertség épp úgy jellemző lehet, mint a fokozott nyugtalanság. A kezdeti szakasz után olyan kínzó viszketés lép fel, hogy enyhítésére a szerencsétlen állat mindennek nekidörzsölkedik, csúszkál, vakarózkodik, sok esetben rája magát. Idegrendszeri tünetek inkább csak a sertésnél lépnek fel, a macskáknál nem jellemzők.

Ha a macska (vagy kutya) megkapja a vírust, már nincs segítség, többnyire egy-két nap alatt elpusztul. Védekezni ellene csak megelőzéssel lehet, szerencsére napjainkban már világszerte a fertőzésmentes sertésállomány kialakítását tűzték célul.

LOVAS ÉVA
Tarján Annamária felvétele

A havannai állatkert

Sok kubai gyerek dicsekedhet el avval, hogy születésnapját az állatkertben tartották. Kubában nagy hagyománya van a különböző alkalmak megünneplésének, és mivel az éghajlat meleg, gyakran tartják az ünnepeket a szabadban. Akár az állatkertben, a gyerekek és az állatok nagy öröme. Ilyenkor itt is, mint a világon mindenütt bőven fogy a különféle finomságokból. Az állatokat természetesen a látogatók még ilyenkor sem etethetik, még a születésnapj tortából sem kaphatnak!

Havannában az állatkertet a város egyik legszebb részében, Nuevo Vedadoban építették 1938-ban. A dimbes-dombos felszínen elterülő előkelő kertváros egyik hosszan elnyúló völgyében, trópusi növényzettel gazdagon benőtt területen, egy valóságos kis őserdőben talált otthonra öt földrész állatvilágának 300 faja. Kuba őshonos faunája rendkívül gazdag, azonban nem bővelkedik nagytestű állatokban. A szigeten őslakosnak számít a krokodilok két faja, néhány kistestű, nyúlhoz hasonló emlős, amelyeket itt hutának hívnak. Madarak között benszülőttek a skarlát flamingók, a fekete keselyűk, és Kubában él a világ legkisebb madara, a farktollával együtt is csak hat centiméter hosszú nektárkolibri is.

MECSÉRI ISTVÁN
Makkos Gyula felvétele

Havasszépe nem a havasokban

A Vas megyei jeli arborétum Magyarország egyik legkülönlegesebb és legszebb helye. Területén szinte megszámlálhatatlan forrás tör fel. Másik csodája a rhododendrongyűjteménye, melyet Ambrózy-Migazzi István (1869--1933) alapított.

A rhododendron a hangafélék (Ericaceae) családjába tartozik. A nemzetség Azalea néven is ismert, de a hivatalos név a rhododendron (görög szó, a jelentése: rózsafa). Vadon ezek a növények magas hegyekben élnek, közel a hóhatárhoz, a fenyőerdők és havasi legelők között, gyakran sűrű dzsungelt alkotva. Magyarországhoz legközelebb a Kárpátokban és az Alpokban található meg. Magyar nevük: havasszépe, hangarózsza, havasi rózsza...

Bár a virágzó rhododendron-cserjék az arborétum legszebb növényei, érdemes egy nagyobb körsetával megtekinteni az egyhektáros fenyőgyűjteményt, a nyírfagyűjteményt és az „óriások erdejét” (mamutfenyők és őriástuják). Nem maradhat ki a Hétforrás környeke sem és meg kell nézni Jeli egyetlen fellápját a tőzegmohapárnákkal és a rovarévo kereklevelű harmatfüvel.

Az arborétumot május 1-jétől június 30-ig (a rhododendronvirágzás időszakában) minden nap nyitva tartják reggel 8-tól napnyugtáig. Egyébként áprilistól októberig szombat-vasárnap tekinthető meg. A belépés ingyenes.

KOCSIS ZSUZSANNA
A szerző felvétele

Ki vigyáz a halakra?

Szoktál-e néha folyóparton sétálni? S ha igen, vajon mire gondolsz ilyenkor? En, ha tehetem, időnként elindulok a Duna-partra, hogy gyönyörködjem a víz égtüköröző kékéjében. Legutóbb is ezt tettem, de a látvány már nem igazán gyönyörködtetett, ugyanis piszkos és szürke volt a Duna vize. Eddig csak ritkán gondoltam a folyók lakóira, de most hirtelen aggódni kezdtem a kishalakért. Rájuk ki figyel? Vigyáz-e valaki a halakra? A kérdés, amit feltettem magamnak, nem hagyott nyugodni. Választ keresve jutottam el a százhalombattai Temperált Vízű Halgazdaságba, ahol megtudtam, nem is kevesen vannak olyanok, akik figyelik és vigyázzák őket.

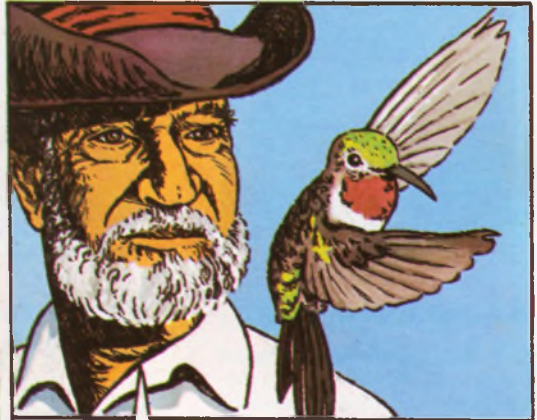
Az intézet — a Gödi Dunakutató Intézettel közösen vizsgálja a védett vagy kipusztulófélben lévő halfajok előfordulási lehetőségeit szinttájak szerint. A vizek egyes szakaszain (szinttájain) ugyanis más-más halak fordulnak elő. A felső gyors, a középső lelassúdott és a torkolati, szinte állóvíz különböző fajok számára nyújt életeret és biztosságot a szaporodáshoz megfelelő környezetet. Ezért a Duna változásai esetleg néhány hal életerének csökkenését, ivóhelyeinek megszűnését okozhatja, gátolva ezzel a természetes szaporodást. A tavaly elkezdett közös kísérletek célja egyes fajok, (pl. rózsás márna, jászkeszeg) mesterséges szaporítása és visszahonosítása vizeinkbe.

LÉVAI MÁRIA
A szerző felvétele

Mit eszik a kolibri ?

SZÖVEG ÉS RAJZ: TOPÁLOVITS PÁL

1637-BEN, AZ ÉSZAK-AMERIKAI CLIFFORDS INN BEN... 1

MÉHEKKEL TÁPLÁLKOZIK, MELYEKET A VIRÁGOK KÖZÖTT FOG!

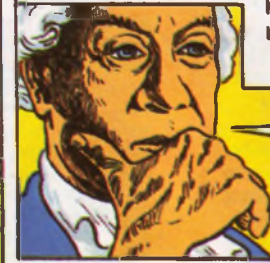
2

A XIX. SZÁZAD ELEJÉN, KENTUCKYBAN... 4

DANIEL BOONE VAGYOK.

A FENTI MEGÁLLAPÍTÁST, MIVEL EGY EGYSZERŰ GYARMATOSTÓL SZÁRMAZOTT, A TERMÉSZETTUDÓSOK NEM HITTEK EL. ÍGY ÉVEKEN ÁT MINDEN KOLIBRITARTÓ KUDARCOT VALLOTT... 3

MÉZZEL ÉS CUKORRAL TÁPLÁLTAM ÖKET, MÉGIS ELPUZSTULTAK!

A LEGENDÁS „BÖRHARISNYA”, AZ ERDŐJÁRÓK MINTAKÉPE! ENDEM AUDUBONNAK HÍVNAK, SZINTÉN AZ ERDŐKET JÁROM.

A KÉT FÉRFI BEJÁRTA A VADNYUGAT LEGELREJTETTEBB VIDÉKEIT, ÉS KÖZBEN AUDUBON RAJZOLTA A MADARAKAT, JEGYZETELT, SZÁMTALAN ÁLLATFAJT FEDEZETT FEL... 5

RÁJÖTT A MADÁRVONULÁS JÓ NÉHÁNY REJTÉLYÉRE... 6

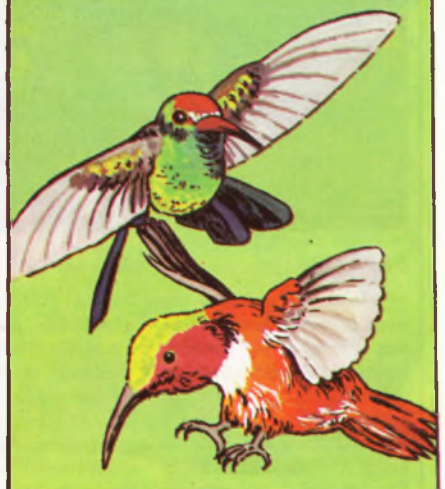
LÁBGYÜRÜZÉSSSEL KÖVETNI LEHETNE A MADARAK BONYOLULT VÁNDORÚTJAIT.

JÓ SZÁZ ÉVIG ELTARTOTT MÉG, MIRE AZ ÁLLATKERTEK EZT A FELISMERÉST HASZNOSÍTHATTÁK, ÉS KOLIBRIJAIKAT KIS HARMAT- ÉS ECETLEGEKSEL ÉLETBEN TUDTÁK TARTANI. 8

AUDUBON TISZTÁZTA A KOLIBRIK ÉTLAPJÁT IS... 7

EGYES FAJOK CSAK NEM KIZÁRÓLAG ROVAROKKAL, FŐKÉPPEN BOGARAKKAL ÉS KIS LEGYÉKKEL TÁPLÁLKOZNAK. MÁSAJOK VISZONT NEKTÁRT FOGYASZTANAK.

— **Lehet-e házörző a tücsök?** — kérdezi levelében Németi Barna balmazújvárosi olvasónk.

— Az udvarunkban az ablak alatt lakik egy tücsök, éjszaka kánként mindig ciripel. Azt hallottam, hogy vannak házörző tücskök is, azok milyenek?

— Az általam megfigyelt „kis énekes” valószínű, hogy házi tücsök. Ő kedveli inkább a lakott helyeket és az esti, éjszakai éneklése szinte terhes. A tücsök valóban lehet házörző. Japánban kis kalitkában árulják. A tücsök mindig szól, de ha idegen közeledik, elhallgat. Így jelez. A tücsök házában védett, ezért ne akard fogságban tartani.

— **Szorgos hangya örs alakult** — írta Kugler Zsuzsa, Harsányi Kati, Rosta Kinga, Mikola Eszti, Németh Réka, Rosta Ági, Szabó Erzs, Szabó Anita, Nagy Anikó, Kövesdi Bogi, Hencz Kriszti, Fekete Szilvi, Nyíró Anita és Kauker Sziszi Ajkáról.

— *Iskolánkban és környékén gyakran összeszedjük a szemetet. Többen tartunk otthon állatokat és szeretünk túrázni is. Ötödikesek vagyunk, és*

több vetélkedőn dobogós helyezésünk volt.

— Gratulálunk és várjuk a további tudósításokat. A Székesfehérvári I. Számú Süni Szakkör máris levelezni kíván veletek.

— **A mi fürdőszobánkban elterjedtek a svábbogarak, mit csináljak?** — kérdezi Csánitz Linda tatabányai olvasónk.

— Fontos, hogy a többi helyiségben se legyen semmiféle élelmiszer. Eredményes, ha a lakásban minden repedést, hasadékat eltömítünk. Ott nemcsak megbújnak, hanem petéiket is lerakják. Ma már a háztartási boltokban jó rovarirtó szerek vásárolhatók, amiket az előírás szerint használnak a felnőttek. Ha nem sikerülne, akkor állami vállalat rovarirtóit kell megbízni.

— **Tavaly nyáron leándert láttam és nagyon megtetszett nekem** — írta Kovács Borbála Nyíregyházáról.

— Mit gondolsz, megpróbálkozhatom én is leánder nevelésével?

— Megpróbálkozhat, ha elég nagy helyed van hozzá. A leánder ugyanis két-három

méter magas és igen széles bokorra nőhet, ha jól erzi magát. Tavasztól őszig egy nagy ládában tartsd kertben vagy erkélyen, az enyhe hideg sem fog kárt tenni benne. Jól tűri a szelet, rendszeresen locsold és tápoldatot is kapjon hetenként — tíznaponként. Télen pihentesd a növényt. Ha jól gondozod, gyönyörű virágokat fog hozni.

— **Van-e fehér színű süni?** — kérdezte Gábor Péter nádudvari olvasónk.

— Van, ha nálunk nem is találkozhatsz vele, ugyanis csak Afrikában és Európa déli részén él. Teste kisebb, mint a mi süninke, de a lábai hosszabbak, füle nagyobb. Tüskéi, bár nem hófehérek, mindenesetre sokkal világosabbak, mint itthoni rokonaiké.

— **Lehet, hogy furcsán hangzik, de én kivit szeretnék termeszteni. Lehet-e hazánkban és hogyan kell?** — kérdezi Vattai Tamás budapesti olvasónk.

— Kivi vagy más néven kínai egres, hazánkban is természetes, mert hidegtűrő növény. Magról is kikel, de a nemesített fajták adják a finomabb gyümölcsöket. A nemesített kínai egrest oltással szaporítják, alanynak magcsemétet használnak. Tehát Te is megpróbálkozhat a termesztéssel. Sok sikert kívánunk hozzá!

— **Citromot szeretnék termeszteni** — írja levelében Poór Attila nyíregyházi olvasónk.

— A magból fejlődő növények termései gyenge minőségűek, ezért a magcseméket ajánlatos szemezni vagy oltani. A szemzések és oltások alanyainak 2—3 éves magcsemétek a legalkalmasabbak. Ajánljuk Neked, hogy olvasd el (könyvtárban biztosan megtalálod) Velich István: Nálunk is megterem című könyvét, amelyből hasznos tanácsokat kaphatsz a citrom oltásáról, és lehet, hogy más déligyümölcs termesztéséhez is kedvet kapsz.

Természet szerető 11—12 éves fiúkkal levelezne Poór Attila Nyíregyháza, Rigó u. 34. 4400

— **Bali Imre Hajdúszoboszlóról, Bezerédi Zsuzsa Budapestről, Benkő László Dunakesziről és még sok olvasónk szeretne a banáncserje neveléséről minél többet megtudni.**

— A banán gyökeres tórsarjak ültetésével és feldarabolásával szaporítható. Ezekhez csak akkor lehet hozzájutni, ha van olyan ismerősötök, akinek már van banánja, mert már a fiatal növények is fejlesztenek tórsarjakat. Nagy divat lett a banántermesztés, ezért a virágboltok is foglalkoznak cserpepes banáncserjék eladásával. Elég drága, de ha egyszer megvásároltátok, állandóan rendelkezésetekre áll szaporítóanyag.

— **A Süni 1988/6. számában olvastam a kókuszpálma ültetéséről. Kérdésem, hogy öntözésnél mindig leve-**

Olajos Andrea felvétele

— **Miért van csukva a nap nagy részében ékszerteknősöm szeme?** — kérdezte Szabó Dániel budapesti olvasónk.

— Teknősödnek valószínűleg A-vitamin hiánya van. Ezt úgy tudod megszünteni,

hogy A- és D₃-vitamindrazsét kávédaralón porrá őrölsz, és kis húsdarabkákra szórva beadod neki. A+D₃ olajos vitaminkészítmény is megfelel, ezt is húsdarabkákra kell cseppenteni. Adjál neki **kalciium-foszfát** port is, ugyanúgy, mint a vitaminokat.

GALÉRIA

gyem-e a nejlonzacsót, vagy a táljába öntsem a vizet? — kérdezi Novicki Miklós nyíregyházi olvasónk.

— Vágjál a nejlonzacsón egy rést, amin keresztül öntőzheted, de a tálkájába öntőnt a vizet is hasznosítani tudja.

— **Leninvárosban egy páfrányfenyőt találtam az utcán — írja Bori Imre olvasónk. Hogyan lehet szaporítani?**

— A páfrányfenyő (Ginkgo biloba) sokfelé kedvelt parkfa, de utak mellé is ültetik, mert ellenálló a széllel, rágcslókkal, betegségekkel szemben, és talán még a levegőszennyezést is kibírja. Dugványt nem tudom, hol tudsz beszerezni, egyszerűbb, ha mag elültetésével próbálkozol.

— *Eredeti méretű cápa- és bálnaszájat készítettünk a sándorfalvai Állatbarát Körben — írja Pintér Tibor körvezető. — Foglalkozásaink előadásokat, beszélgetéseket és filmvetítéseket tartunk az állatokról. Sokat kirándolunk és szívesen modellezzük az állatokat is.*

Aranyhörcsögöt vagy fehér egeret szeretne ajándékba kapni Turóczy Attila Budapest, Bercsényi u. 38. 1117

Hullámos papagájt és zebra-pintyet kalitkával, felszereléssel halakra és akváriumi berendezésekre cserélné Szöllősi Anikó Kisújszállás, Turgony. Pf. 192. 5310

Németjuhász kölykkutyát szeretne ajándékba kapni Simon Erik Miskolc Bokányi D. u. 36. 3529

— **Fiatal aranyhörcsögöm a „hörcsökalitkában” túl sokat rágja a drótot. Előző hörcsögömmel is sebes lett a szája. Mit tegyek? — kérdezi Pogány Gergely nagykanizsai olvasónk.**

— Semmiképpen nem jó, ha a kedvenced a drótot rágja! Igenám, de az aranyhörcsög

rágcsáló, fogai koptatására mindig rágcslálnia kell valamit. A megoldás tehát az, hogy mindig legyen előtte valami kemény rágcslálnivaló. Ez lehet faág, egy szem mandula héjastul stb. Ha ezek után is a dróton koptatja a fogát, rakd üvegből készült terráriumba a kedvencedet!

— **Nemrég elpusztult kedvenc madaram. Nagyon szeretnék egy fiatal nimfapapagájt, ezért kérem, ha valaki elcserélné madarát zivárványos guppikra, írjon nekem — kérte Dani Katalin. Címe: Nádudvar, Vörös Hadsereg u. 125. 4181**

Nimfapapagájt szeretne ajándékba kapni Piedli Ildikó. Címe: Miskolc, Pesti Barnabás u. 27. 3516

Spánielkölyköt szeretne ajándékba kapni Ollerinyi Tamás Székesfehérvár, Benke Ferenc u. 25. 8000

— *Papagájt, hörcsögöt vagy bármilyen szobában tartható kisállatot szeretnék! — írta Csonka Ágnes. — Kérem, ha valaki tudna ajándékba adni egyet, írjon a címemre: Vaskút, Kilián Gy. u. 13. 6521*

Levelezni szeretne:

Állat- és növénykedvelőkkel:
Taskó Barbara Érd, Kaktusz u. 34/a. 2030; **Zentai Éva** Érd, Kaktusz u. 32/a. 2030; **Hegedűs Zita** Tiszaföldvár, Baross krt. 54. 5430; **Nyerky Zsanett** Vértesszőlős, Petőfi S. u. 2. 8832; **Szirovicza Ágnes** Budapest, Arany J. u. 8. 1029; **Szentpéteri Zsuzsa** Hajdúnánás, Csokonai u. 10. 4080.

Természetjárókkal:
Kovács Miklós Pécsvárad, József A. u. 6. 7720.

Papagájtartókkal:
Kosztolányi Éva Budapest, Tito u. 3. 1045.

Csiga- és kagylógyűjtőkkel:
Bödey Péter Balatonalmádi, Rákóczi F. u. 34. 8220.

VÍZILÓ-CSODALÓ Földváry Éva festménye

A SZAVANNA RÉME Pócz Dániel festménye

BOCI Lázár Krisztián festménye

Egy szolid énekes

A tavasz kezdetével egyre gyakrabban csendül fel a természet muzsikája, a vidám, sokszínű madárral. Egy-egy erdei barangoláson már hallhatod hazánk legtermetesebb rigófajának, a léprigónak (*Turdus viscivorus*) fuvolaszerű énekét.

A léprigó szolid, nem hivalkodó tollruhát visel. Feje, háta és farka szürkésbarna. Világos, sárgás alsótestét barna, csepp alakú foltozás tarkítja. A szárnya belső oldala fehér tollakkal borított, ez repülés közben válik feltűnővé. A hím a többi énekesmadárhoz hasonlóan az éneklés tudományában messzi leelőzi a tojót. Persze, ha belegondolsz a madárénekek jelentőségébe, akkor rájössz, hogy miért. A hím madár egyrészt messzehangzó énekével csalogatja magához a tojót, másrészt ezzel jelzi fajtársainak saját területének határát és tulajdonjogát.

A léprigó már márciusban hozzálát a családalapításhoz. Hazánkban főleg az Északi- és a Dunántúli-középhegység tölgyeseiben, bükköseiben fészkel. A növényi részekből, fűszálakból, mohából, apró ágakból készült fészket általában magasan építi. Más rigófajokkal ellentétben a fészkek belsejét nem tapasztja ki sárral, hanem csak finom növényi szálakkal béleli. A tojót négy-öt barna foltozású tojást rak, melyeket a szülők ezután két hétig felváltva melengetnek. Főleg a talajon, az avar és a fű között keresgélnek rovarokból, apró csigákból, férgékből, gilisztákból álló táplálékukat. A fiókák gyorsan növekednek, csak két hétre

Novák László felvételei

van szükségük a tojáshéj feltörésétől a fészkekből való kirepülésig.

A hazánkban költő léprigók fészkelőhelyük közelében telelnek, ősztől azonban északabbról érkeznek hozzánk nagy létszámú csapataik, ezért a tél folyamán az egész ország területén megfigyelhetők. Ekkor az olyan erdőket kedvelik, ahol a fákon gyakori a fagyöngy, mivel fő téli táplálékukat ennek a termése szolgáltatja. Nevüket is ezért kapták, mivel a fagyöngy másik elnevezése a lépbogyó. A madarak akaratlanul is hozzájárulnak a terjesztéséhez, mert ürülekükkel sokfelé eljuttatják a magvát.

ÁRIK ISTVÁN

Nyertesek

A Süni októberi számában közölt rejtvények megfejtései:

1. $7^6 = 117\,649$ szem búza

2. A 11. napon

3. Négy forduló kell: a. Átviszi a kecskét; b. Átviszi a káposztát (vagy a farkast) és visszahozza a kecskét; c. Átviszi a farkast (vagy a káposztát); d. Átviszi újra a kecskét.

4. A legrövidebb út: 10 m.

5. Az oszlop tővétől négy öltre találkozunk.

Vidám Park belépőt nyert: Elek Tamás Szigethalom, Piac u. 25. 2315; Ferenczi Róbert Pázmándfalu, Fő u. 9. 9085; Gilikter Veronika Kéthely, Magyarai u. 25. 8713; Kálmán Zsolt Magyaracsa, Petőfi u. 133. 8517; Pothorszki László Tát, Felszabadulás u. 71. 2534; Szatmári Dorottya Balatonalmádi, Esze Tamás u. 14. 8220; Török Mónika Budapest, Szigligeti u. 5. 1193; Turóczy Anikó Szolnok, Úttörő u. 37. 5000.

1. Robogó vonat valamelyik fülkéjében egy légy repdes. Hogyan repül a légy? A tapasztalat szerint ugyanúgy, mint a szobában. Mégis érdemes elgondolkodni ezen az egyszerű kérdésen, hátha nem is olyan egyszerű?

2. Egy öreg arabnak két fia és két tevéje volt. Halálát érezve magához hívta fiait és azt mondotta nekik, hogy a kétpúpú tevét a nagyobbikra, az egypúpúat a kisebbikre hagyja és az kapja meg az oázisban elrejtett kincsét, amelyiknek a tevéje később ér oda.

A két fiú tevére pattanva elindult az oázis felé. Mivel azonban

az volt a feltétel, hogy azé a kincs, akinek a tevéje később ér oda, lepihentek és egymásra várva már-már a szomjhalál küszöbén csodára vártak. Szerencséjükre arra jött egy dervis. Meghallgatva a furcsa végrendelet feltételeit, az egyik fiú fülébe sügött valamit. Erre a fiú azonnal tevére pattant és vágatni kezdett. Nyilván a másik is észbe kapott, ő is gyorsan utána tevegelt. Vajon mit sügött a dervis?

3. Háromnegyed órával ezelőtti négyszer anyni perccel múlt fél kettő, mint ahány perc hiányzik a hat órához. Mennyi a pontos idő?

A címdoldalon: Jégmadár. Lengyák András felvétele **Kis képeink:** W. Bonetti, Jan Vanek és Tarján Annamária felvételei **A hátoldalon:** Léprigó. Novák László felvétele

Süni az OKK Dokumentációs Központ és Könyvtár, a TIT Budapesti Szervezete és a Göncöl Társaság folyóirata. Felelős szerkesztő: **Udvari Gábor**. Szerkesztőség: **Budapest XIV., Angol u. 22.** (Postacím: Budapest, Pf. 48, 1363. Titkársági telefon: 633-081 vagy 633-406/231 mellék. **Bársony Katalin** olvasószerkesztő: 233 mellék. **Solymosi Zsuzsa** újságíró munkatárs: 283 mellék.) Kiadja az **Idegenforgalmi Propaganda és Kiadó Vállalat**, az **Idegenforgalmi Világszervezet — WTO —** társult tagja. Felelős kiadó: **Teszár József** vezérigazgató. Készítette: a **Somogy Megyei Nyomdaipari Vállalat**. Felelős vezető: **Mike Ferenc** igazgató. ISSN 0237-1154. Engedélyszám. III (IFJ) 41/1986. Terjeszti a **Magyar Posta**. Előfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalban, a hírlapkézbesítőknél, a Posta hírlapüzleteiben és a Hírlap Előfizetési és Lapellátási Irodában (HELIR Budapest XIII., Lehel u. 10/a, 1900) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a **HELIR 215-96162** pénzürgalmi jelzőszámra. Előfizetési díj fél évre 120 forint, egy évre 240 forint.

KÖVETKEZŐ SZÁMUNKBAN:

A DÉL ORSZÁGA

KAGYLÓK

CSILLAGKERESZTELŐ

TÚZOKORSZÁG FŐVÁROSA

